

AHMET HAŞİM'İN PARILTI VE KARANFİL ŞİİRLERİNDE AŞK İZLEĞİ**ЛЮБОВНЫЕ СЛЕДЫ В СТИХОТВОРЕНИЯХ АХМЕТ ГАШИМА П
АРЫЛТЫ И КАРАНФИЛЬ****THE THEME OF LOVE IN AHMET HAŞİM'S POEMS PARILTI AND
KARANFİL****Vedi AŞKAROĞLU****ÖZET**

Aşk, tüm toplumların, tarih boyunca insan hayatını yönlendiren bir kavram olarak üzerinde durduğu ve edebi eserlerde belki de en çok işlenen izleklerden biridir. Aşk izleği, kişisel bir deneyim olarak, farklı sanatçılar tarafından farklı şekillerde işlenmiştir. Ancak genellikle, ya olumlu, yapıcı bir duygu olarak ya da karşılığını bulamamış ve insanı kahreden, acı çektiren nitelikleri üzerinde durulmuştur.

Ahmet Haşim aşk olgusunu, **Parıltı** ve **Karanfil** adlı şiirlerinde, ateş ve alev imgeleri ile birleştirerek, ateşin çağrışımları ile aşk arasında bir analogi kurarak işler. Bu bağlantı, ateş imgesinin sosyolojik, psikolojik ve kültürel çağrışımlarının irdelenmesini zorunlu kılar. Bu bağlamda, ateşin (dolayısıyla da aşkın) analizi, aşkla ilgili içsel devinimleri, aşkın yaratma potansiyeli, yıkıcı yönü ve cinsellikle bağlantısı gibi ilişkilerin ortaya serimini mümkün kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: aşk, ateş, yaratıcılık, yıkıcılık, cinsellik

РЕЗЮМЕ

Любовь является оновным понятием, которое на протяжении существования всего человечества смогла управлять его жизнью. В связи с этим, в литературных произведениях она больше других является объектом внимания. Любовь, как человеческое испытание, разными авторами по разному излагается. Однако, в основном, во многих произведениях любовь не находит соответственного положительного ответа и в соответствии с этим внимание обращается к человеческими мучениями и страданиям.

Ахмет Гашим, в своих стихотворениях Парылты и Каранфиль, любовные события воображает в виде пламени и огня, он находит аналогию между огнём и любовью. Указанная аналогия вынуждет к изучению ассоциации идей, связывающего пламени с социологией, психологией и культурой. В этой связи анализ огня (т.е. любви) указывает на потенциал творения любви, его разрушительную сторону, полове отношения, связанные с внутренними взбудораживаниями любви.

Ключевые слова: любовь, огонь, творчество, разрушение, сексуальность

ABSTRACT

Love is one of the commonest concepts worked on in almost all cultures throughout history, and the most frequently analysed theme in literary works. The theme of love is made a subject differently by different artists as a personal experience. However, it is generally dealt with either as a constructive, positive feeling or as agonizing, torturing experience with one-sided, courtly love characteristic.

Ahmet Haşım works on the love theme in his two poems **Parıltı** and **Karanfil**, by combining it with fire and flame images and constructing an analogy between love and the connotations of fire. This analogous relationship makes it necessary to analyse the social, psychological and cultural connotations of the fire image. In this regard, analysis of fire (and so that of love) makes it possible to reveal inner impulses, creative potential, destructive dimension, and sexual drives associated with love.

Key words: love, fire, creativity, destructiveness, sexuality

1. Giriş

Ahmet Haşım, aşk kavramına duygulanımın ruhun üzerindeki izdüşümü şeklinde yaklaşır. Yaşanmışlıklar bir tarafta durur, yaşanmamış ama hissedilmiş olanlar diğer tarafta. Bir bakıma, tatmin edilen erekler aşkın kapısını açıp kapanmasına neden olurken, aşk ilk başlardaki yakıcı, yok edici potansiyelini kaybeder, öte yandan içselleşmiş ama eyleme dökülmemiş, sadece tek yönlü bir akış biçiminde deneyimlenen duygu birikimi ise şairin yüreğine düşmüş, sürekli alevlerle közleyici, yakıcı, yok edici bir ateşin eziyet ediciliğine dönüşmüştür. Belki de **Parıltı** ve **Karanfil** şiirlerinde işlenen aşkın derinliği ve kalıcı bir kavrama dönüşmesini sağlayan şey ilk çıktığı andaki ateşle dolu, tatmin edilip uslaştırılmamış, uslandırılmamış, ehlileştirilmemiş olan bu özellikleridir.

Bu makalede, aşk izleği “ateş”, “su ve nehir” imgelerinin sembolik, psikolojik çağrışımları doğrultusunda, şairin ruhunda yarattığı sarsıntılar şeklinde incelenecektir. Bilinçaltının yansımaları olarak bu imgeler, sadece bir bireyin aşk konusunda yaşadığı, hissettiği bireysel duygulanımların yansıması değildirler. Aynı zamanda, aşkın ateş ve su imgeleri ile açıldığı ve bu evrensel olgunun neredeyse tüm insanlar tarafından yaşanabilme olasılığına göndermede bulunacak olan psikolojik birer olgudurlar.

2. Yüreğe düşen kor ve ateşin bilinçaltı çözümlemesi

Parıltı şiirinin ilk sözcüğü, şiirin de açar sözcüklerinden birisi olan ‘ateş’tir. “*Ateş gibi bir nehr akıyordu / Ruhumla o ruhun arasından,*”. Ateş bir nehrin sıfatıdır ve bu nehir akmaktadır. Akışın yönü iki ruh arasındaki karşılıklılık durumunu göstermektedir. Şiirin açar dizeleri olan bu iki dize, ateşten yola çıkarak insanın tarihin en eski dönemlerinden ateşe yüklediği simgesel anlamın açılımını yapmayı bir zorunluluk haline getirir, çünkü şairin aşk kavramını, ifade ettiği ateşle sınamak ve anlamak mümkündür. **Karanfil** şiirinde ise, yine ateş kavramıyla bağlantılı “alev” sözcüğü, açar sözcüklerden birisi olarak şiirde önemli bir anlamsal işlev üstlenmektedir: “*Yarin dudağından getirilmiş / Bir katre alevdir bu karanfil,*”. Tıpkı “*ateşten bir nehrin*” akması gibi, eylemlilik imleyen “*alevden bir karanfil*” **getirilmiştir** şaire. Yine burada da karşı tarafta bir sevgili varken, sevginin akışkanlığının bir tarafta “*akan ateşten nehir*”, diğer taraftan ise “*yarin dudağından getirilen alevden karanfil*” metaforları yoluyla, aşk ile “ateş” ve “alev” arasında anlamsal

bir analoginin kurulduğunu göstermektedir. “*Karanfil*” sözcüğü de şiirin açar sözcüklerinden birisi olarak ateşle ve aşkla ilişkilendirilmiştir. Karanfil, ateş halini, kıvılcımı ve dolayısı ile ateş içindeki aşık insanı imlemesi ile de önemlidir.

Ateş, belki de yaratılış mitolojilerinden günümüze kadar, insan hayatında hem pratik amaçlar hem de duyguların anlatımı için simgesel bir araçtır. Mistik insan ve evren varlığının açıklanması için gizemli, fakat gittikçe daha da yaygın şekillerde bütün kültürlerde önemli bir imge olarak kullanılmıştır. “Türk-Moğol topluluklarının inançlarında çok kutsal sayılan ateşte de bir ruh olduğuna inanılmaktaydı. Ateşin temizleyici, kötü ruhlardan ve hastalıklardan koruyucu bir unsur olduğu kabul edildiği için ona kurban sunulduğu ve saçı yapıldığı bilinmektedir. Altay Türklerinin ve Moğolların dualarındaki tasvirlerde ateş ruhunun otuz ayaklı dişi bir ruh olduğu ifade edilir” (Çoruhlu, 2002:49). Buradaki özelliği ile dişil özelliklerle ilişkilendirilmiş olan ateş, bereket ve doğurganlık işlevleri ile ön plana çıkmış, olumlanan, temizleyici, ruhsal arındırıcı bir güç olarak algılanmıştır.

Ateş yaratıcı özüdür aynı zamanda. Kuran’da insanın yaratılması ‘toprak ve çamurdan’ olmuştur, ama ona canlılık vasfının verilmesi ateşle olmuştur: ‘sonra ona öz nurundan üfledi’. Burada ‘nur’ sadece bir ışık değil aynı zamanda sıcaklığı, yaşamı, hareketi, iradeyi, kısaca nesnel boyutu dışında insanı diğer canlılardan ayıran yaşamsal enerjiyi anlatmaktadır. Bu yönü ile ateş Tanrı’nın özüdür ve yine çift yönlü bir boyuttur: yaratan da, yok eden de O olduğuna göre, ateş de hem yaratabilir hem de yok edebilir.

Alevilik inancında da Tanrı’nın yaratıcı gücü, metaforik bir simgesellik içinde güneşle özdeşleştirilir. Güneş, şems ve nur olarak bilinir. Nurun olmadığı dönemler, genellikle kış dönemleridir ve bu soğuşun hükmettiği ölüm, uyku, toprağa çekilme dönemidir. Bu dönemde bütün nebatat toprağın altında, boy uzatabilmek, yaşama tekrar dönebilmek için Nur’u, Şems’i beklerler. Onun ortaya çıkışı yeniden canlanmanın, hayata dönüşün, yeni canların ortaya çıkışının zamanıdır. Şems, yaratıcı bir niteliğe sahiptir, çünkü hem ışıktır hem de ateştir, ısıdır, sıcaklıktır, harekettir, yaşamsaldır, doğurgan değil doğurtucudur. İnsanlar da kişilik özellikleri ile tasvir edilirken, Aleviliğe göre, ‘Şems-i’, ‘Nur-an-i’ olarak nitelendirilirler. Bu nitelirmede, ışıklı, aydınlık, olumlayıcı, anlayışlı, yumuşak huylu, sevecen nitelikli insanlara bir tanrısal yön atfedilmiş olur. Burada, yaratıcı öz (ya da yaratımın aracı ve simgesi) olarak güneş, ışık ve ateş özellikleri ile doğanın, canlıların varlaşma nedeni olarak düşünülür.

Altaylı Şamanist Türkler arasında anlatılan bir efsaneye göre, önceleri toplayıcılıkla geçinen eski insanlar ateşe muhtaç değillermiş, ancak tanrı onlara et verip pişirmelerini istemiş ve böylece ateş önemli bir ihtiyaç olmuş. Tanrı Ülgen biri ak biri kara taşla gelerek ateşin nasıl yakılacağını göstermiş. Yanma eylemi için kara ve ak olarak iki farklı taşın birbiri ile temas etmesi ve sürtüşmenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Temas ve sürtünme özünde cinsel bir eylemdir, ancak önemli olan sürtünen nesnelere aynı varlık kategorisinden ama farklı niteliklerden olmasıdır. Tanrı Ülgen’in ateş yakmak için getirdiği nesnelere her ikisi taştır, ama renklerinin farklılığı dölleyen-döllenen, eril-dişil gibi cinsiyet farklılığını temsil eder.

Ateşin yanmasının doğası düşünüldüğünde mutlak iki gücün birleşmesi gereklidir. Bu birleşmenin bir sürtme / sürtünme ilişkisi olması, iki tarafın ilişkisidir. Örneğin bir kibrit çöpünün kibrite, iki çakmak taşının birbirine, iki farklı taşın birbirine sürtülmeleri sonucu ateş yanabilmektedir. Bu sürtünme kuvveti her iki nesnede mevcut bulunan enerji

potansiyelinin uyarılmasına ve boyut değiştirerek ortaya ateş olarak çıkmasına yardımcı olur.

Ateşin diğer bir ortaya çıkış noktası büyüteç ile güneş ışıklarını yanıcı bir maddenin üzerinde yoğunlaştırmadır. Bir araya gelen ışık çok güçlü bir demet haline gelir ve nesnenin tutuşmasını sağlar. Buradaki ateşleyici öge güneştir, çünkü zaten yanmakta olan bir fiziksel yapısı vardır, ama yine de bir yoğunlaşma, odaklanmaya gereksinim duyar.

Burada asıl olan aşk ile ilintili duygular evreninde, insanın yüreğinde ateş çıkmasıdır. Başka bir deyişle, insanın başka bir insana tutulması, ona aşık olması, onu tensel olarak arzu etmesi, ruhunun ona akması için, karşılıklı olarak ruhların birbiri ile iletişime geçmesi gerekir. Karşıdakinin ruhunu fark edebilme, o ruha doğru bir akışın başlangıcıdır. Tıpkı bir güneş gibi insan da Reich'in 'acunsal enerji' (1991) diye adlandırdığı, bedenin içinde dolaşan, insanın hareket etmesini, düşüncelerin üretilebilmesini, üreyebilmesini sağlayan dış etkiler karşısında sağaltıcı bir niteliği olan yaşamsal enerji olan ateşi içinde barındırır. Bu enerji vücutta birikebilir, özellikle karşı cinsle karşı duyulan aşk duygusunu yaratabilir ve boşalamadığı, boşaltılmadığı zamanlarda vücutta bir güçsüzlük oluşturur, insanı hasta eder. Belki de 'aşk acısı' denen ve insanın içine kapanmasını, hayal aleminde yaşayarak içmeden yemeden kesilmesinin sağlayan neden budur.

Ateşin ortaya çıkmasındaki ilk neden fark ediş ve iki ruh arasındaki karşılıklı sürtünme / yakınlaşma ise, ikincisi ve belki de tek boyutlu, tekyönlü olanı ise odaklanma şeklidir. Bir insan fark edişin hemen ardında, başka bir insana düşünsel, ruhsal veya fiziksel bir odaklanma yaşamaya başlarsa, yavaşça o insanı içine alır, onu içselleştirmeye başlar. Zaman içinde, düşünceleri, eylemleri karşıda odaklanılan nesnenin çevresinde dönmeye başlar. Bir tür istila hareketi gibi, her an onu düşünür, onunla hayali konuşmalar yapar, her an yaptığı her şeyde onun tarafından izlendiğini, dinlendiğini düşünenecek kadar şizofrenik bir duruma geçebilir. İşte "bir nehr akıyordu o ruhla benim ruhum arasından" ve "Yarın dudağından getirilmiş / Bir katre alevdir bu karanfil," tam da bu akışkanlık durumunu anlatır. Üstelik o nehrin "ateşten bir nehr" ile "karanfilin alev" olması ayrıca ateşin simgesel anlamdaki çift işlevliliği ile açıklanabilir. "Ateş tatlılık ve işkencedir. Hazdır, ama her itaatsizliği cezalandırır," (Bachelard, 1995:13). Kısaca ateş ateşle ilişkiye giren bireyin hangi açıda durduğuna bağlı olarak gelişen çift yönlü, farklı işlevlere sahip bir görecelilik arzeder.

1. aşama yukarıda anlatıldığı gibi, ateşin mitolojik ve inançsal boyutu ile ilintilendirilen sağaltıcı, yapıcı, olumlayıcı yönüdür. "Güç, çabukluk, çeviklik, hareketlilik, büyüklük, neşe ve canlılık, ateş sembolü aracılığı ile anlatabileceğimiz duygulardır," (Fromm, 2003:30) Karşılıklı olabildiği zaman bu sağaltıcı yönü ön plana çıkar ve onunla temas eden onanır. Eğer aşk olarak düşünülürse, karşılık bulmuş bir duygu onu hissedenlere mutluluk ve tamlanma duygusu katar. İnsanlar daha üretken, dirimsel bir enerji ile dolar ve yaşama bakışları da yumuşar, anlayışlı, olumlayıcı insanlar haline gelirler.

2. aşama ateşin yok edici, yıkıcı özelliğidir. "İnsan ihtiyacın eseri değil, arzunun eseridir," (Bachelard, 1995:21). İşte arzu ateş olarak insanı ya yeniden kurar, şekillendirir ve yaratır ya da yokluk duygusu olarak, yakar, eritir ve yok eder. Bir insanın tenine ateş dokunduğunda, tenel duygusunu oluşturan hücreleri yakar ve onların işlevlerini ortadan kaldırır. Dokunduğu deri tabakası hissizleşir ve artık duyumsama özelliğini yitirir, başka bir şeyi hissetmez hale gelir. Yine aşk olarak algılanırsa, ateş burada karşılık bulmadığı zaman, onu hissedenin duygusal körelmesine neden olan yıkıcı bir güç halinde görülür. "Arzunun arkasından alevin yetişmesi gerekir, ateşin tükenmesi ve murada ermesi gerekir,"

(Bachelard, 1995:53). Ateşi, aşkı içinde hissedip onun karşılığını bulamayan insanın içindeki yaşamsal enerji boşalamaz ve birikir. Bu birikim ruhsal gerginliğe, hasta eden bir yıkıcı güce dönüşür ve patlamalar şeklinde tezahür eder. İnsan duyusuzlaşır, çevresindeki neredeyse her şeye karşı kayıtsızlaşır ve saldırgan bir kimliğe bürünür. Ruhun içinde çatışma alevleri çakılmıştır ve ateş taşıyanı içten içe kemirir, küle döndürür. Bu küller bir taraftan onayan, sağaltan, onaran ateşin aynı anda ne kadar yok edici bir güce dönüşebildiğinin göstergesidir.

Aşkın doğası üzerine Viking efsanesinde anlatılan bir hikayeye göre, “Brynhild adında, genç ve çok güzel bir kız, Tanrı Odin’in isteklerine boyun eğmez ve onun tarafından cezalandırılır. Onu sihirle uyutur, ancak çok cesur bir erkek tarafından uyandırılabilir. Odin, kızın yattığı yerin etrafını korkunç kıvılcımlardan oluşan yakıcı bir ateşle çevirir. Kızı uyandırmak için ateşin içinde yanmayı, alevlerden bu engeli aşmayı başarmak gereklidir. Bir gün, ünlü kral Sigmund’un oğlu kızın uyuduğu ateş çemberinin yakınından geçerken, kız görür ve onun güzelliğine tutulur. Atını ateşlerin içine sürüp, yanıklar içinde, korkunç alevleri yararak kızın yanına ulaşır ve onu uyandırır...” (Hamilton, 1942:448). Şiirde de, burada olduğu gibi, aşk ateşle / alevle ilintilendirilmiştir.

Bu hikayede aşk olgusu zorlu süreçlerden geçmeyi gerektiren çok zor bir olaydır. Aşık olan kişinin sevdiği insana ulaşabilmesi için yanmayı göze alabilmesi hatta yanması gerekir. Gerçek aşkın arkasında ancak cesaret bulunabilir. Cesur olmayan kişiler, aşkın yakıcılığı karşısında, ateşin yakıcı gücünden korkar, aşktan ve aşık olunan kişiden uzaklaşır. Aşk, yanma ile, ateşle özdeştir. Bir yerde aşık olan eski kimliğinden sıyrılarak, değişmek, dönmek ve yeni ve daha aşkın bir varlık seviyesine ulaşmak zorundadır. “Ateşin yol açtığı değişimler derin, çarpıcı, çabuk, harikulade, kalıcı değişimlerdir,” (Bachelard, 1995:55). Aslında aşkın kendisi zaten bir yükseltgeç gibi yarattığı duygulanımlarla insanı daha üstün, daha anlamlı bir varlık biçimine çıkarır. Aşkı özel, vazgeçilmez kılan bu özelliğidir. Ardında ciddi bir özveri, karagözlülük, emek ve kararlılık bulunur.

Viking efsanesi, dünyanın yaratılışını ateşe dayandırır:

“Eskiden yoktu hiçbir şey

Ne kum, ne deniz ne de serin dalgalar,

Ne yer vardı, ne de gök ve yıldızlar...”

“Kuzeyde ölümün don ülkesi, güneyde ise yaşamın ateş ülkesi vardı. Don ülkesinden 12 nehir akarak evreni buzla doldurdu. Ateş ülkesinden ateş bulutları süzülüp buzu eritip sise çevirdiler. Sislerden su damlaları oluştu ve ilk Dev Ymir ve donuk bakireler doğdu. Sonra torunu tanrı Odin Ateş ülkesinden kıvılcımlar alarak gökyüzündeki güneşi ayı ve yıldızları yarattı ve yaşam kalıcı hale geldi,” (Hamilton, 1942:459-460). Yerin, göğün, denizlerin, yıldızların, dünyanın ve yaşamın yaratılması ateşe dayanıyorsa eğer, aynı ateş insanın da yaratılmasını sağlayabilecek bir güç olmalıdır.

Neredeyse tüm kültürlerin yaradılış destanlarında, efsanelerinde, mitolojilerinde ateş doğrudan ya da dolaylı bir şekilde var edici bir güç olarak kabul edilmiş ve böylece ateşin evrensel bir yaratıcı güç olarak algısı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, ateş ilahi dinlerde hem tanrısal yaratımın aracı, insanın özü, tanrı'nın nesnel boyutu gibi özelliklerle betimlense de cehennem, insanın dünyadaki olumsuz eylemlerinin cezasını çekecekleri yer olarak, yine ateşin emrindeki bir mekan olarak tasvir edilir. Ateş bu iki yönüyle hem bir

yaratım hem de bunun eytişimsel diğer tarafı olan ölümü, yok etmeyi, yok olmayı aynı anda imler.

Haşım, ateşin bu özelliklerini içeren imgeler yolu ile şiirlerdeki “ben” anlatıcının yaşayabileceği potansiyel bir onanmayı, kurgulanmayı, olumlu bir değişim, dönüşüm ya da tersi bir yanma, yıkım ya da yok olma yazgısını serimler. **Parıltı** şiirinde ateşin nehirle bileşke oluşturması, suyun ılıtıcı, güvenlik veren özelliğini ön plana çıkarır. Ama tıpkı ateş gibi, “Su, sembol olarak hem korku, felaket ve kaosu, ama aynı anda sakinliği, sürekliliği ve güveni de temsil edebilir,” (Fromm, 2003:34). Bu durumda, tıpkı Karanfil şiirinde betimlenen *kelebeklerin, alevden karanfile* ilk yönelirken, belki de “*vurulmuş gibi, yer yer / düş(meleri)*” gibi bir beklentide olmamaları gibi, her iki şiirde de su, ateş gibi belirsiz bir sonuç sunmaktadır.

Diğer taraftan, ateşin tersine, nehir imgesi mitolojik simgelerle doludur, su perilerinin, kuğuların, güzel kadınların mekanı olarak genişleyen, ferah mekan olarak algılanır. “Derenin serin şarkısıyla, yaşayan doğanın gerçek sesiyle uyandırılmış kişiye ne mutlu. Her yeni gün onda doğumun devingenliğini yaratır. Gün ağarırken derenin söylediği şarkı ona bir gençlik şarkısı, gençleştirici bir öğüt gibi gelir,” (Bachelard, 2006:43). Nehrin bu özelliği, şairin olumlu bir aşk deneyimi yaşayacağını sezdirir, ama ateş ögesi bu sezdirmedeki olumlamaya karşı tedbirli bir yaklaşımı zorunlu kılar. Zaten, simgesel boyutu ile iki taraflı olması, akışkan yapısı, vadinin içinde bulunması gibi görsel nitelikleri de nehrin güven veren, sıcak çağrışımlarının yanı sıra, ona, Bachelard’ın belirttiği gibi cinsel bir yön atfeder: “Peki nehrin cinsel işlevi nedir? Kadın çıplaklığını çağrıştırmak... Su zaten doğal çıplaklığı, içinde masumiyeti barındırabilen çıplaklığı çağrıştıır,” (2006:44). Bu özelliği ile ilk bakıştaki güvenli gibi görünse de, su bir anda tehdit haline dönüşebilir. Bu çelişkili durum ise, insanın mahremiyet alanının giriş kapısının kapalı mı açık mı olacağı sorunsalına götürür. Kapının açıklığı, çift yönlü bir cinsel deneyim ve bunu izleyen birleşmişlik, tamlanmışlık duygusunu getirebilecekken, kapalılık duygusu, eylemsizliği, reddedilmeyi, dışlanmayı ve dolayısı ile gerçekleştirilmemiş arzuların kırıklığını getirecektir.

3. Ateşin yaratıcı özü: cinsellik

Aşkın doğasında, bütünleşik olarak aynı zamanda bir birleşme, cinsel bir yönelim de barınır. “*Ruhumla o ruh arasından*” ile “*yarın dudağından getirilmiş*” ifadeleri, aşkın bu bütünleşik doğasına, işteşlik, karşılıklılık üzerine kurulmuş bir ilişkiye gönderme yapar. Ancak bu çift taraflı olma durumu, şiirin “ben” konuşucusu tarafından algılanan tek taraflılığa işaret eder. Başka bir değişle, sadece konuşucunun bakış açısı verili olduğundan, böylesi bir karşılıklı akışkanlık durumunun gerçekten ne derecede var olduğunu bilmek zor görünmektedir.

Aşkın cinsellik üzerine dayandırılması, ateşin ortaya çıkış doğasından kaynaklanır. “Ateşin fethi ilkel olarak cinsel bir fetih”tir (Bachelard, 1995:43). Bir sürtünme kuvveti ya da odaklanma gerekir ki her iki durumda ya fiziksel bir temas, bir dokunma duygusu ya da zihinsel ve duygusal boyuttaki odaklanmanın karşıdakinin ruhuna, bedenine, varlığına işleme isteğini barındırır. Bachelard’ın ifade ettiği gibi, “Sürtünmenin son derece cinselleşmiş bir yaşantı olduğunu kabul etmek gerekir,” (1995:27). Böylece ateş ortaya çıkar ve aşkı oluşturur. Yine Bachelard’ın ifadesi ile “Ateşin nesnel yeniden üretimi için birinci bilimsel hipotez aşktır,” (Bachelard, 1995:27). Yani tıpkı, sürtünme düşüncesinin ilk insanda ortaya çıkmasının altında yatan cinsel haz gibi, bu sürtünme deneyimi nesnel arasındaki bir sürtünme ve ateşin doğuşuna tanıklık etmiştir.

Bu cinsel boyut, aşka ana rengini veren bir boyuttur ve sadece ateşin ışığını değil, ısısını da beraberinde getirir. Aşkta özlenen bir olma, birleşme, tamlanma duygusudur. Aşk zaten eksiklik hissettiren bir olgu olarak, sosyal doğası olan insanın bir ihtiyacından ziyade, bir sosyal eğilimidir. Aşk seçenek değil, duygusal bir seçimdir. Aşk, ateşle özdeşleşerek, bir yokluğu gidermez, tam tersine ortaya çıkmadan önce mevcut olduğunu dahi fark edemediğimiz yokluk duygusunun aşık olduktan sonra tatmin edilmediğinde boşluğa dönüşmesinin sağlar. Bu yüzden aşk eksiklikleri gidermez, eksiklik oluşturur ve ortaya çıktığı andan itibaren de tatmin edilmesi gerekir. “İnsan severken tutuşuyor ise, bu tutuşurken sevmiş olduğunun kanıtıdır,” (Bachelard, 1995:40). Yani “ateşten bir nehir” akmakta ise ya da “alevden bir karanfil” gelmişse başkasından, bu alev ya da ateşin tutuştuğunun göstergesidir, çünkü tutuşma ile sevmeye, aşk neredeyse eşzamanlı iki olgudur.

Aşk başlar başlamaz, tıpkı ateşin içinden çıktığı ve içine işlediği nesneyi yavaşça eritmeye, değiştirmeye, dönüştürmeye başlaması, içerdeki gizli olanı ifşa etmesi ve sonunda nesneyi yutup küle dönüştürmesi gibi, aşka düşen kişiyi dönüştürmeye başlar. İç dünyasında ya da gerçek hayatta, anlattığı tüm öyküler aşık olunanın dinlediği farz edilerek anlatılır. İster yanında olsun ister uzakta, mekanın yoklaşmasıdır artık aşk, çünkü zihinsel bir yolculuk başlamıştır: “Bahsetti derinden ona halim / Aşkın bu onulmaz yarasından.” Burada, gerçekten ruhlar mı konuşmaktadır sadece, yoksa ruhla imlenen gerçek bir konuşma olduğu bilinmez ama artık yolculuk başlamıştır aşkın denizinde. Bu aşk yaralı bir aşk olarak sunulmuştur, tıpkı **Karanfil** şiirinde, “alevden karanfile yaklaşıp yanarak düşen kelebekler” gibi. Üstelik, **Karanfil** şiirinde, kelebeklerin düştüğü durumdan kendine bir ders çıkarmadan, konuşucu gönüllüce *pervane* olmayı seçmiştir: “Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer, / Kızgın kokusundan kelebekler, / Gönüm ona pervane kesildi.”

“Aşkın onulmaz yarası” ile “kelebekler(in) vurulmuş gibi düş(meleri)” ateşle özdeşleşen aşkın refakatçisi cinselliğin, ruhsal ve fiziksel birleşmenin, aşkın biricik ereğinin ortaya çıkmamasının sonucudur. “Ateş, durmadan değişir, büyür küçülür, fakat yine de belirli bir sürekliliğe sahiptir. ... Güç, enerji, büyüklük ve hareketlilik ateşin en önemli özelliklerindedir” (Fromm, 2003:30). Sonuç ne olursa olsun, kararsız bir doğaya sahip olan ateşin yakacağı nesne olmadığında kendisine dönmesi beklenir. Cinsellikten uzak kalan ve sadece duygu boyutunda, tatminsiz aşkın nesnesi artık çıkış noktası karşıdaki kişi olsa da hedef değiştirmek durumundadır. Enerji ya dışarıya akacak ve rahatlama ile birlikte yitip gidecek ya da onu bünyesinde taşıyan kişinin kendisine yönelecek ve yalımların yakıcılığı kendisine dönecektir, çünkü ateş hareketlidir ve nesnesini tümünden küle çevirmeden durmaz.

Karanfil'de karanfilin / sevgilinin *kızgın bir kokusu* vardır ve tıpkı kelebekleri yakması gibi şairi de yakacaktır. Ancak burada ateşe / aşka teslim olmuş biri olarak, aşığın, tıpkı pervanenin kaçmasının imkansızlığı gibi bu yanma durumundan kaçınması, kurtulması imkansızdır. Aynı durum, **Parıltı**'da da bulunur: birleşme yolu olarak ortaya çıkan ateşten nehir, her iki kişiyi birleştirme potansiyeline karşın onların arasında oluşan mesafeyi de anlatır. Artık ayrı mekandadırlar. Nehrin aksini görebilmek nehrin ayrı taraflarında olmayı gerektirir, çünkü akis ancak üzerine düştüğü yansıtıcı yüzeyin eşit bir açı ile simetrik konumda olan başka bir nesneye çarpması sonucu görülebilir. Bu yüzden, uzaktan nehrin, bir anlamda şairin sevgilisine kavuşmasını engelleyen durumun, sevgilinin yüzüne nasıl yansıdığını izlemekle yetinir şair. Bu görüntü öyle olumlu bir görüntü olmasa gerek ki şair onun bakışından ve dudağından uzaklaşır ve onu sessizce uzaktan seyreder. Burada bakış insanın içini anlatması, akis, içsel olanın dışsal mekanda simgesel olarak

yansıması itibariyle duygunun derinliğini anlatırken, dudaklar ve onlardan kaçınma, şairin bilinçaltında yatan cinsel arzularını su yüzüne çıkarır. Ama doyurulmamış arzuların ardında kalan sadece hayal etmektir, okşamak ve dokunmak yerine aşkın sevgiliye aksi vurdukça onu sessiz bir kabulleniş içinde seyretmektir.

4. Sonuç

Ahmet Haşim, *Pariltı* ve *Karanfil* adlı şiirlerinde ateş ve alev imgelerini kullanarak karşılık bulamayan aşkının yakıcı, azap çektiren sonuçlarını lirik bir tarzda anlatır. Aşkın ateş ve alevle bağdaştırılması, insanlık tarihinin ateşe yüklediği kültürel, sosyolojik ve psikolojik çağrışımlarla okunmasını gerekli kılar. Bu bağlamda, yaratıcı, olumlayıcı ve birleştirici bir yaşamsal güç olabilme potansiyeline sahip ateş, aynı zamanda yıkıcı, yok edici bir güce dönüşebilir. Bunun nedeni aşkla ilintili olarak, cinsellik kavramının da devreye girmesi ve bu cinsel güdülerin tatmin edilmesinin gereklilik şartı gerçekleşmediğinde ortaya çıkan duygusal ve fizyolojik temelli enerji birikimidir. Bu enerjinin boşaltılma ya da birikme durumuna bağlı olarak ateş yıkıcı ya da yapıcı, aşk da üretken ve doğurucu bir birleşmeye ya da kısır ve acı veren bir iç yanmasına doğru ilerler.

Her iki şiirin ana izleği olan aşk, şairin sevdiği kadına doğru akışkan, devingen bir nehir yerine, sadece ateşin nesnesine, taşıyıcısına dönen ve onu içten içe yakıp kavuran yıkıcı bir güce dönüşmüştür. *Pariltı* şiirinde, araya mesafe girmesi ile uzaklaşan bir ilişkinin benzeri, yakınlaşma iması olsa da *Karanfil* şiirinde de işlenmiştir. İlkinde mekan olarak birleştirici/ayırıcı özellikle sunulan nehir gerçek bir mesafeyi de imlerken, ikinci şiirde pervane imgesi simgesel yakınlaşmayı belirtse de karşılıksız kalmanın mesafesini ortaya koyar.

KAYNAKÇA

Bachelard, Gaston. Ateşin Psikanalizi. (Çev. Aytaç Yiğit). Bağlam Yay. İstanbul. 1995

Bachelard, Gaston. Su ve Düşler. (Çev. Olcay Kunal). Yapı Kredi Yay. İstanbul. 2006

Çoruhlu, Yaşar. Türk Mitolojisinin Anahatları. Kabalcı Yay. İstanbul. 2002

Fromm, Erich. Rüyalar Masallar Mitoslar. (Çev. Aydın Arıtan ve Kaan H. Ökten). Arıtan Yay. İstanbul. 2003

Hamilton, Edith. Mythology. Little, Brown and Co. USA. Boston. 1942

Reich, William. Kişilik Çözümlemesi. (çev. Bertan Onaran). Payel Yay. İstanbul. 1991